

Remiss – Ds 2021:13 Nationell plan för trygghet och studiero

Förslag till bildningsnämndens beslut

1. Yttrandet överlämnas till Utbildningsdepartementet i enlighet med Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningens förslag.

Förslag till barn- och ungdomsnämndens beslut

1. Yttrandet överlämnas till Utbildningsdepartementet i enlighet med Utbildnings- och arbetsmarknadsförvaltningens förslag.

Ärende

Linköpings kommun har erbjudits att yttra sig över promemorian en Nationell plan för trygghet och studiero, Ds 2021:13. Bärande i den nationella planen är att styrkor och brister i trygghet respektive studiero behöver analyseras separat, att arbetet i högre utsträckning behöver omfatta hela skolan och präglas av en högre grad av systematik. De föreslagna förändringar rör därför inte bara bestämmelserna i skollagen om trygghet och studiero (5 kap.) utan även om förändringar som handlar om förstärkningar av det systematiska kvalitetsarbetet samt vissa frågor gällande föreläggande vid tillsyn och att Skolinspektionen ska vara part i domstol i fler fall även vad som gäller idag.

Linköpings kommuns yttrande:

Linköpings kommun ser sammantaget mycket positivt på utredningens ambition att genom ovanstående förslag stärka skolornas arbete med trygghet och studiero samt att förtydliga skolpersonalens befogenheter i dessa frågor. Vissa av förslagen i planen bedömer dock Linköpings kommun behöver ytterligare utredning. Vi ser även ett behov av förtydligande i hur personal i verksamhet ska agera i vissa komplexa frågor. I övrigt önskar Linköpings kommun lämna följande synpunkter:

6. Det finns brister i det systematiska kvalitetsarbetet

Utredningen ger förslag på att utbildningen ska följas upp och att bakomliggande orsaker till resultaten ska analyseras. Linköpings kommun ser att de föreskrifter som utredningen föreslås ska tas fram behöver vara

vägledande och praktiskt rådgivande i hur arbetet på skolnivå ska genomföras. Vi ser att vägledningen behöver ge konkreta exempel på hur man kan följa upp de nationella målen i läroplanen. Vi ser positivt på vid ett eventuellt föreläggande innehåller de åtgärder som ska vidtas för att avhjälpa påtalade brister.

10. Ökade möjligheter att omhänderta telefoner

Linköpings kommun ser positivt på förslaget att mobiltelefoner eller annan kommunikationsutrustning kan omhändertas under lektionstid i förebyggande syfte och att ingripandet inte behöver dokumenteras. Vi ser att det är viktigt att det förtydligas i hur läraren ska agera om eleven inte lämnar ifrån sig t.ex. mobiltelefonen frivilligt, eftersom förslaget om omhändertagande av mobiltelefoner/kommunikationsutrustning i förebyggande syfte inte ger några utökade befogenheter att använda fysiskt tvång om eleven vägrar lämna ifrån sig exempelvis sin telefon.

Linköpings kommuns samlade bedömning är stor tveksamhet till att rektor ska ha möjlighet att besluta om att samla in mobiltelefoner under hela skoldagen för högstadieelever. Skälen till det är flera. Tanken med insamlandet hela skoldagen är enligt förslaget att underlätta den hantering skolorna behöver göra, att eleverna i de obligatoriska skolformerna har ett behov av att umgås med varandra för att lära sig mer om normer och utveckla förmågor när det gäller det sociala samspelet vilket försvåras av ett omfattande användande av mobiltelefoner under raster samt freda eleverna från användning av mobiltelefoner som kan innebära en kränkning. Dessa skäl anser vi inte är tillräckliga för att motivera att högstadieelever ska vara utan mobiltelefon eller motsvarande kommunikationsutrustning under hela skoldagen. Utöver elevers rätt till att utöva sin yttrandefrihet och informationsfrihet saknas perspektivet att det är ett faktum att det finns elever som genom sin mobiltelefon faktiskt känner trygghet. Det kan exempelvis handla om möjligheten att kommunicera med andra som inte fysiskt befinner sig på samma plats och känna trygghet i att inte vara helt ensam. Om dessa elever skulle få använda sin telefon med hjälp av ett undantag från regeln är risken överhängande att det uppstår problematik för skolans personal i hanteringen men också ett tryck från andra elever på den elev som faktiskt får använda sin mobiltelefon. Linköpings kommun ser det också som problematiskt att en rektor, som inte har hela bilden och kunskapen, om mobiltelefonens betydelse kan fatta ett sådant beslut som får konsekvenser för både medarbetare och elever. Möjligheten att samla in mobiltelefoner under hela skoldagen anser vi också vara problematiskt då det skapar tillfällen där konflikter kommer att uppstå och fokus flyttas från en god hantering av enheten till att förbudet ska efterföljas. Samma problematik uppstår inte, erfarenhetsmässigt, vid insamlandet av mobiltelefoner vid varje lektion.

Linköpings kommun anser även att det är bekymmersamt att förhållningssättet är förbud och inte att arbeta förebyggande. Digitala lärresurser är en del av eleverna skolgång och många skolor förser elever med en digital enhet, ofta en personlig. Eftersom eleverna kommer att ha tillgång till en digital enhet under hela skoldagen finns det enheter som en elev kan välja att använda på samma

sätt eller på liknande sätt som en mobiltelefon. Ett mobilförbud kommer inte att begränsa möjligheterna utan verktyget för utförandet kommer bara att vara ett annat.

11. Skolpersonalens allmänna befogenheter för att säkerställa trygghet och studiero

Linköpings kommun är positiv till de förtydliganden och tillägg som föreslås i utredningen. Det är viktigt att all personal i skolan får möjlighet att ingripa och att det förtydligas att personal även får ingripa fysiskt. Dock kommer fortsatt gränsdragningarna kring vad som är rimligt i den enskilda situationen vara svåra att göra. Linköpings kommun emotser Skolverkets stödmaterial när det gäller ansvarsfrågan och var gränsen för personalens befogenheter går.

12. Tillfällig placering och avstängning ska underlättas

Linköpings kommun är positiv till förändringarna vad gäller tillfällig placering och avstängning då vi ser att det kommer att medföra en större flexibilitet för rektorerna. Förtydligandena gällande hur omplacering kan göras tror vi kommer att leda till en mer likvärdig hantering och tillämpning mellan skolorna.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Remiss – Ds 2021:13 Nationell plan för trygghet och studiero, 2021-06-10
Yttrande till utbildningsdepartementet

Sammanfattningsvis föreslår utredningen:

Förslag för att skapa en tydligare styrning och en ökad systematik:

- Ansvar för det förebyggande arbetet inom trygghet och studiero och terminologin förtydligas.
- Regleringen av det systematiska kvalitetsarbetet förtydligas.
- För att säkerställa en effektiv tillsyn ska ett föreläggande ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta och Skolinspektionen ska alltid vara motpart när myndighetens beslut överklagas.
- Huvudmannen ska ha ett tydligare ansvar för klagomålshantering.
- Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram stöd för skolors kommunikation och samarbete med vårdnadshavare.

Förslag för att ytterligare förstärka det förebyggande arbetet:

- Lärare och rektorer ska få bättre tillgång till befintligt stödmaterial när det gäller trygghet och studiero.
- Det ska tillhandahållas kompetensutveckling för elevassistenter och resurspersonal.
- Elevernas delaktighet i arbetet med ordningsreglerna ska säkerställas och hur ordningsreglerna följs ska följas upp.
- Vårdnadshavarna ska få information om skolans ordningsregler.
- Mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska endast användas efter lärarens instruktion när undervisning pågår.
- Möjligheterna att omhänderta mobiltelefoner ska öka och i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet ska rektorn kunna besluta att mobiltelefoner ska omhändertas under hela skoldagen.

Förslag för att öka beredskapen att agera i svåra situationer:

- All skolpersonal ska ha allmänna befogenheter för att säkerställa trygghet och studiero.
- Det ska tas fram stöd för skolans personal att agera i svåra situationer.
- Tillfälliga placeringar av elever ska vara enklare att genomföra.
- Beslut om avstängning av en elev ska underlättas och förutsättningarna förtydligas.
- Det ska vara tydligt att en elev kan stängas av omedelbart när säkerheten för andra elever eller skolpersonalen bedöms hotad.
- Det ska bli enklare att besluta om avstängning av en elev i upp till två veckor i de frivilliga skolformerna.

Utredningens förslag:

Det förebyggande arbetet för trygghet och studiero ska förstärkas

Förslag: Det ska anges i skollagen att alla elever ska tillförsäkras en utbildning som präglas av trygghet och studiero. Med studiero ska avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen.

Huvudmannens ska säkerställa att det bedrivs ett förebyggande arbete på skolenheten som syftar till att skapa trygghet och studiero. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om det förebyggande arbetet.

Det systematiska kvalitetsarbetet ska förbättras och en effektivare tillsyn säkerställas

Förslag: Det ska anges i skollagen att huvudmannen och rektorn utöver att följa upp utbildningen även ska analysera de bakomliggande orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur det systematiska kvalitetsarbetet ska bedrivas.

Ett föreläggande för en huvudman att fullgöra sina skyldigheter ska ange de åtgärder som huvudmannen ska vidta för att avhjälpa de påtalade bristerna.

När ett beslut av Statens skolinspektion överklagas hos allmän förvaltningsdomstol enligt skollagen ska Skolinspektionen alltid vara motpart i domstolen.

En bättre hantering av klagomål

Förslag: Tydliggöras att huvudmannen ska ta emot och utreda klagomål mot utbildningen och ha skriftliga rutiner för detta. Huvudmannen ska (krav) aktivt verka för att göra rutinerna kända. Huvudmannen ska skyndsamt utreda och på lämpligt sätt återkoppla.

Skolinspektionen ska endast få utreda klagomål mot en utbildning OM huvudmannen har fått möjlighet att hantera klagomålet och se till att nödvändiga åtgärder vidtas eller om det finns särskilda skäl. Klagomål inkomna till inspektionen som inte hanterats av huvudmannen ska överlämnas. Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram informationsmaterial som kan användas i sin kommunikation med vårdnadshavare om vilka rättigheter och skyldigheter skola/vårdnadshavare har. Syftet med materialet ska vara att stödja ett väl fungerande samarbete mellan skola/hem.

Bättre stöd till skolpersonal i arbetet med trygghet och studiero

Förslag: Skolverket ska tydliggöra och förstärka sin kommunikation när det gäller vilket stöd som finns för lärare och rektorer i deras arbete med att såväl förebygga som upprätthålla trygghet och studiero. Skolverket och SPSM ska ges i uppdrag att tillhandahålla kompetensutveckling för elevassistenter och annan resurspersonal.

Ökad delaktighet vid framtagande av skolans ordningsregler och bättre uppföljning

Förslag: Rektorn ska fortsättningsvis besluta om ordningsreglerna men elevernas delaktighet ska förtydligas, både i framtagande och uppföljning. I uppföljning ska ingå att analysera hur reglerna följs och orsakerna till resultatet. Uppföljning ska ske regelbundet.

Rektorn får ett ansvar att se till att vårdnadshavare får information om ordningsreglerna.

Användning av mobiltelefoner i skolan ska regleras

Förslag: I förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning vid undervisningen endast förekomma – efter lärarens instruktion i syfte att främja elevernas utveckling och lärande, eller – som stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen. Rektorn eller en lärare ska få besluta om undantag för en enskild elev om det finns särskilda skäl. Beslut om reglerat mobilanvändande i undervisningen och undantag från ett sådant beslut ska som huvudregel inte behöva dokumenteras och ska inte kunna överklagas genom förvaltningsbesvär.

I förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska rektorn, en lärare eller en handledare vid fjärrundervisning få omhänderta en mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga störningar i undervisningen. Ett sådant föremål ska återlämnas till eleven senast i samband med att undervisningspasset har avslutats för eleven. Rektorn, en lärare eller handledare ska även få omhänderta en mobiltelefon eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a § brottsbalken eller annan kränkande fotografering eller filmning av någon som inför eller efter en idrottslektion befinner sig i ett omklädningsrum, dusch eller ett annat liknande utrymme. Ett sådant föremål ska återlämnas till eleven senast i nära anslutning till att eleven har lämnat utrymmet. Rektorn eller en lärare får även i andra fall omhänderta mobiltelefoner eller annan elektronisk kommunikationsutrustning för att förebygga kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a § brottsbalken eller annan kränkande fotografering eller filmning. Ett sådant föremål ska återlämnas till eleven senast när skälet för omhändertagande har upphört. I förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt fritidshemmet ska rektorn få besluta att mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid skoldagens början och återlämnas senast vid skoldagens slut. Rektorn eller en lärare ska få besluta om undantag för en enskild elev om det finns särskilda skäl. Nu aktuella omhändertaganden ska inte behöva dokumenteras. Det ska anges i skollagen att den befogenhet som rektorn, en lärare eller en handledare vid fjärrundervisning har att från en elev omhänderta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i denna, även innefattar en befogenhet att omhänderta föremål som används på ett sätt som är kränkande för elever eller personal. Rektorn eller den som rektorn har bestämt ska skyndsamt anmäla till Polismyndigheten om ett föremål som har omhändertagits kan antas bli förverkat på den grunden att det har använts som hjälpmedel vid brott.

Skolpersonals allmänna befogenheter för att säkerställa trygghet och studiero förtydligas

Förslag: Det ska framgå av skollagen att all skolpersonal ska få vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Det ska uttryckligen anges att dessa åtgärder innefattar

en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Föremål som annan skolpersonal än rektorn, en lärare eller en handledare vid fjärrundervisningar har omhändertagit med stöd dessa allmänna befogenheter och som inte omedelbart kan lämnas tillbaka, ska utan dröjsmål överlämnas till rektorn, en lärare eller en sådan handledare för prövning enligt bestämmelserna om omhändertagande av föremål. Dessa personer ska utan dröjsmål pröva ett omhändertagande av ett föremål som annan skolpersonal har gjort. Bestämmelserna om befogenheten för en handledare vid fjärrundervisning när det gäller utvisning ur undervisningslokalen och omhändertagande av föremål flyttas från bestämmelserna om skolpersonalens allmänna befogenheter till bestämmelserna om utvisning av undervisningslokalen respektive omhändertagande av föremål. Det ska liksom hittills uttryckligen anges i skollagen att en åtgärd enligt ovan endast får vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.

Statens skolverk ska få i uppdrag att ta fram ett stöd för skolans personal när det gäller deras befogenhet och ansvar att agera i svåra situationer.

Tillfälliga placeringar ska vara enklare att genomföra, beslut om avstängning ska underlättas

Förslag: Det ska anges i skollagen att en rektor vid tillfällig omplacering inom skolenheten får besluta att eleven ska ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp. Förutsättningarna för sådan undervisning enligt 3 kap. skollagen ska inte behöva vara uppfyllda inför ett sådant beslut. Kravet på att det ska finnas synnerliga skäl för att en tillfällig omplacering inom skolenheten ska få gälla under längre tid än två veckor ska tas bort. Åtgärden ska dock fortfarande inte få gälla för en längre tid än fyra veckor. Rektorn ska få besluta att tillfälligt placera en elev på en annan plats inom huvudmannens organisation om det inte är tillräckligt ingripande med tillfällig omplacering inom skolenheten, det på grund av andra omständigheter inte är möjligt att genomföra eller det är nödvändigt med hänsyn till andra elevers eller skolpersonals säkerhet. Rektorn ska också vid en tillfällig placering utanför den egna skolenheten få besluta att eleven ska ges enskild undervisning eller undervisning i en särskild undervisningsgrupp, även om förutsättningarna för sådan undervisning enligt 3 kap. skollagen inte är uppfyllda. Kravet på att det ska finnas synnerliga skäl för att en tillfällig placering utanför den egna skolenheten ska få gälla under längre tid än två veckor ska tas bort. Åtgärden ska dock fortfarande inte få gälla för en längre tid än fyra veckor.

Det ska förtydligas i skollagen att en elev i grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning kan stängas av från utbildningen, utan att mindre ingripande åtgärder först har prövats, om andra elevers eller skolpersonals säkerhet bedöms hotad. Skollagen ska även ändras på så sätt att det, i stället för att utgöra en förutsättning för ett beslut om avstängning av en elev i grundskolan, specialskolan och sameskolan, ska vara en skyldighet att erbjuda eleven

kompensation för den undervisning som han eller hon går miste om på grund av avstängningen. En elev i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning ska fortfarande kunna stängas av helt eller delvis om eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper. En sådan elev ska också fortfarande kunna stängas av om eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande, eleven utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling eller elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero, men det ska i dessa fall vara en förutsättning för avstängning att syftet med andra åtgärder inte uppnåtts.

I de frivilliga skolformerna ska rektorn kunna fatta beslut om att stänga av en elev under som längst två veckor under ett kalenderhalvår utan att beslutet behöver prövas av huvudmannen. Rektorn ska även kunna stänga av en elev från viss utbildning med praktiska inslag i de frivilliga skolformerna under som längst två veckor utan att beslutet behöver prövas av huvudmannen. Rektorn ska kunna fatta sådana beslut på samma grunder som huvudmannen och ska få besluta att besluten ska gälla omedelbart. De nya beslutsbefogenheterna ska inte kunna delegeras till någon annan. Rektorn ska informera huvudmannen när rektorn har fattat ett beslut om avstängning. Huvudmannen ska bara vara skyldig att samråda med socialnämnden inför ett beslut om avstängning av en elev i de frivilliga skolformerna om avstängningen omfattar mer än två veckor under ett kalenderhalvår och eleven är under 18 år. Socialnämnden ska informeras om ett beslut om en kortare avstängning i skolformerna om eleven är under 18 år.

För att tydliggöra att skollagens bestämmelser om placering av elever vid skolenheter finns på olika ställen i lagen ska hänvisningar till lagens bestämmelser i 10 och 11 kap. om placering vid en skolenhet i grundskolan och grundsärskolan införas i anslutning till lagens bestämmelser om tillfällig omplacering och tillfällig placering utanför den egna skolenheten i 5 kap. skollagen.

Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Information enligt MBL § 19 har skett den 8 juni 2021.

Utbildnings- och
arbetsmarknadsförvaltningen

Anders Jolby

Beslutet skickas till:
Utbildningsdepartementet